

Erasmus
School of
Philosophy

Descartes & Spinoza

Spinozakring Soest, 31 januari 2026

© Han van Ruler, 2026

Erasmus University Rotterdam

Dank voor de
uitnodiging!

vanruler@esphil.eur.nl

Descartes? Welke Descartes?

➤ Standaardbeeld

- 'rationalist'
- 'substantie-dualisme'
- filosofie van het subject / de rede / de volledig transparante ziel
- "Ghost in the Machine", "Cartesian Theatre"
- oorsprong van het binaire denken

➤ Historische blik

- wiskunde
- natuur- en menswetenschap
- kenleer en methode

➤ Reactie op Klassieke Filosofie

- keerpunt t.o.v. de alledaagse ervaring

Erasmus

Descartes, Spinoza en de neurowetenschap

- Antonio Damasio
- Descartes, Elisabeth en Spinoza
- *De Passions de l'Ame* (1649)
- *De Ethica* (1677)

Lit.: «Of Dogs and Men»

Erasmus

Overzicht van 'nominale' posities

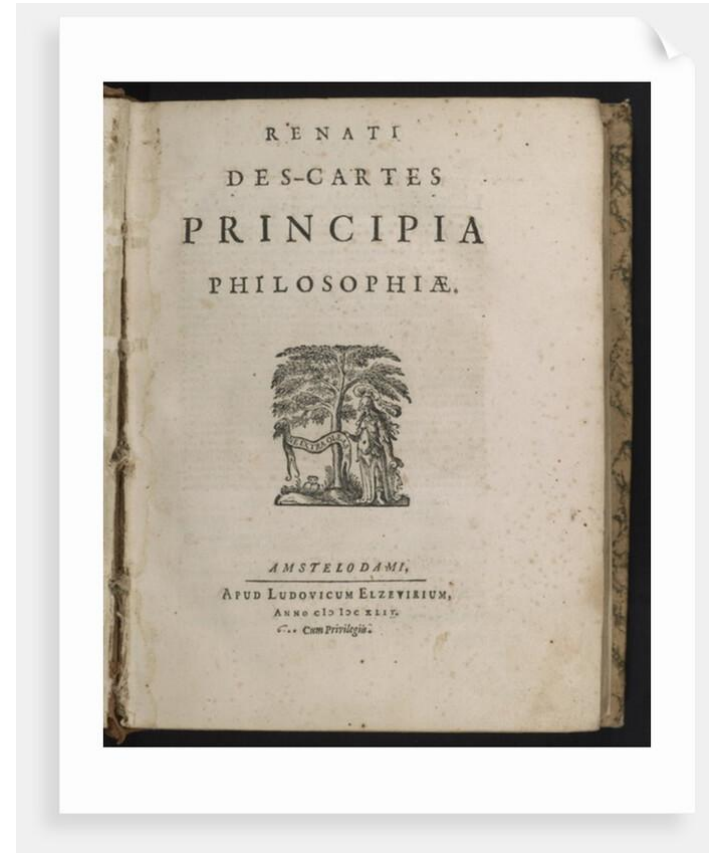
- Spinoza als 'leerling' van Descartes
- Descartes, Geulincx, Spinoza
- Descartes, Spinoza, Leibniz
- maar toch...

Erasmus

Descartes' *Principia Philosophiae*

- Eerste natuurkundeboek
- Natuurkunde zonder 'principes'
- Geen dingen, maar 'noties'
- Substantie en Attribuut

Spinoza in Rijnsburg

- Steno en Spinoza
 - Leids hersenonderzoek
- De geschiedenis van de PPC
 - Casarius-SV
 - Amsterdamse vrienden
 - geometrie en *Ethica*
- Spinoza's gebruik de *Meditaties*
 - een boek in 2 weken
 - Descartes' voorbeeld
 - Analyse vs. Synthese
- Spinoza's alternatieve focus

Lit.: Mededelingen 119

Erasmus

Filosofie voorbij de natuurwetenschap

- Amsterdamse Kring
 - / technische vragen
 - \ soc.-rel. motieven

- Spinoza in PPC en *Ethica*
 - / Cartesiaanse stof
 - \ Oncartesiaans gebruik

- Verschilpunten:
 - politiek
 - metafysica als fundering van moraal en spiritualiteit

Erasmus

Overtreding van Descartes' methode?

- Aristoteles: actieve dingen
- Descartes: alleen de mens actief
- Descartes: alleen met fenomenen werken; causale principes verbannen uit de natuur
- Contrast verklaren van binnenwereldse mechanieken t.o. metafysica van het substantiële en het accidentele (Suarez)
- Spinoza's hernieuwde verdubbeling
- Spinoza's motief?

Quiz Time!

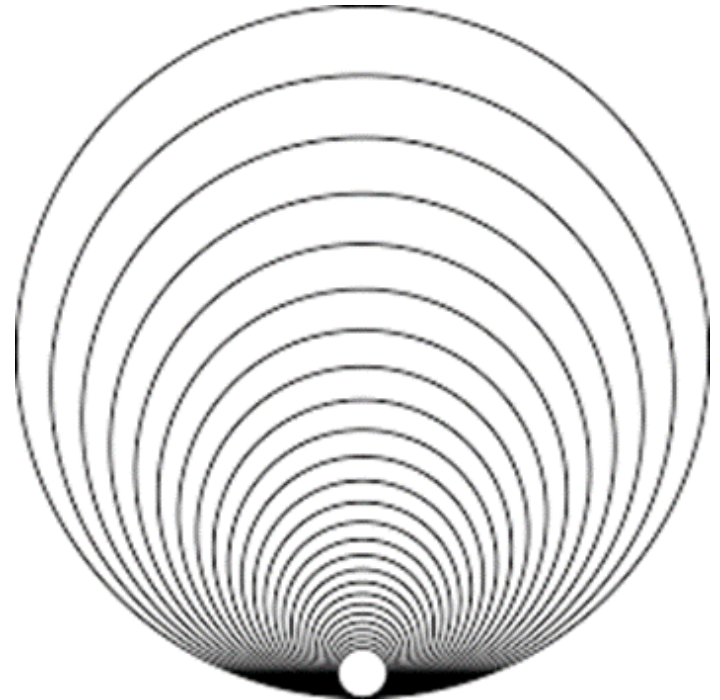
Wie kiest u?

Erasmus

Mogelijke afwegingen bij 'Descartes vs. Spinoza'

- Wetenschap en metafysica
- Vraagtekens bij onvrijheid
- Spinoza's trukkendoos
- Vraagtekens bij vrijheid
- 'Substanties' in Descartes en Spinoza:
de vrije wil en de rol van God

Erasmus

Descartes als inspiratiebron

- (Substantiële) oorzaken verbannen uit de natuur
- details hartstochtenleer
- nieuwe terminologie
- de rol van God

Erasmus

Uniek in Spinoza

Gelehrtenreligion

- metafysische ervaring zonder irrationalisme
- naturalisme zonder verlies van het goede

Het effect van de *Ethica*:

een filosofisch geladen
'esthetische' belevenis

Erasmus